

Сівенкова К.П., ст.гр. ОНС-14-1д, науковий керівник- ст.. викладач Ільчук І.А.

ОПИСОВА ВЕРСІЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ПОЛЬСЬКИХ ІСТОРИКІВ

Запорізька державна інженерна академія, кафедра філософії та суспільних наук

Необхідно дати відповідь, на питання, чи була Польська держава, що була такою барвистою етнічно-релігійною мішаниною, як могло бути мирне співіснування і чи завжди воно було справді мирним? різних національно-мовних груп і релігійних спільнот.

Польські історики, як правило, шукають відповідь на питання, підкреслюючи домінування в політичному житті й релігійних стосунках у давній Речі Посполитій засади релігійної толерантності – домінування, яке проіснувало до середини ХУІ століття, коли чимраз частіше почали набирати сили прояви нетолерантності й прагнення обмежити свободи інших визнань на користь римського католицизму. Для цього періоду польський історик Януш Тазбір вводить поняття – «держава без спалень». Януш Тазбір протиставляє Річ Посполиту тим західноєвропейським країнам, у яких в добу реформації і контрреформації трапилася хвиля конфліктів і репресій на релігійному ґрунті.

Польські історики підкреслюють, що попри розвиток протестантизму на землях Речі Посполитої у ХУІ столітті тут не дійшло до тривалих релігійних воєн, як хоча б у Німеччині чи Франції і не було масових переслідувань дисидентів, як в Іспанії чи Англії. Протестантська шляхта, зрештою і православна – могли обіймати найвищі посади в державі й засідати у вищій палаті сейму – сенаті. Протестантська шляхта була чисельно репрезентована й активна у сеймі, в якому на початку другої половини ХУІ століття, навіть переважала кількісно католиків. Співпрацюючи з католицькими й православними послами й сенаторами, вона справила поважний вплив на втілення в життя багатьох державних реформ, вершиною яких була польсько-литовська унія 1569 року.

Важливу роль відіграла також толерантна позиція володарів ХУІ століття, зокрема Зигмунта II Августа (1548 – 1573рр.). Невдовзі після його смерті у 1573 році сейм ухвалив акт так званої Варшавської конференції, який став однією з підстав релігійної толерантності в Речі Посполитій.

Часто також лунає твердження, що толерантність, яку частина істориків витлумачує взагалі як «польську особливість» - організувало співіснування християн з їхніми мусульманськими та єврейськими сусідами [1.с.117]. Про те, що євреям у давній Речі Посполитій жилося не найгірше, може свідчити той факт, що на її землях вони створили найчисельнішу в Європі діаспору. Дослідники наводять слова одного з єврейських вчених ХУІ століття, рабина Мойсея Іссерлеса, званого Рему, родина якого прибула до Кракова з Німеччини. «Відомість, що повернувся у доброму здоров'ї і мирі, втішила мене, хоч я вважав за краще, якби ти (інший адресат – рабин - І.І.) залишився в Німеччині і там зайняв посаду рабина і вчителя. Та можливо краще з сухим хлібом в нашому краю жити, де ненависть до нас не є такою сильною, як у Німеччині. Дав би Бог, аби залишалося так до приходу Мессії» [1.с.117]. Цю думку доповнюють слова учня М.Іссерлея народженого у Познані Хаїма Безалеля, який з 1564 року понад 20 років виконував обов'язки рабина в німецькій громаді у Фрідбергу. Хаїм Безалель у своєму щоденнику писав: «Що у краю Мойсея Іссерлеса ніхто євреїв не принижує, як це діється в Німеччині, і що жоден християнин, який опинився на єврейській вулиці, не зважиться завдати страждання євреям» [1.с.117].

Обидві думки перебільшені, однак є першими ознаками позитивної оцінки ситуації євреями у Польській Короні, зроблені ними самими.